

ОД ОСВАЈАЊА СЛОБОДЕ ДО ЛИЧНОГ ПЕЧАТА – ЖЕНЕ АРХИТЕКТИ У ЗБИРКАМА МУЗЕЈА НАУКЕ И ТЕХНИКЕ

FROM CONQUERING FREEDOM TO LEAVING A PERSONAL MARK – WOMEN ARCHITECTS
IN THE COLLECTIONS OF THE MUSEUM OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

Ауторка: Снежана Тошева

Дизајнерка: Данијела Парацки

Издавач: Музеј науке и технике Београд, 2025.

Објављивање књиге омогућили су: Министарство културе Републике Србије и Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women)

Књига *Од освајања слободе до личног печата – жене архитекти у збиркама Музеја науке и технике* доприноси проучавању историје архитектонске професије у Србији и отвара питање места и видљивости жена у историји архитектуре. Ауторка Снежана Тошева, историчарка уметности и кустоскиња Музеја науке и технике у Београду, теми је приступила ослањајући се, пре свега, на музејску збирку ове институције.

Наслов књиге јасно поставља наративни оквир. Синтагма „освајање слободе“ односи се на процес постепеног укључивања жена у високо образовање и архитектонску професију, док „лични печат“ означава фазу њихове професионалне афирмације и формирања ауторског исказа. Удводелној структури публикације сажет је шири историјски процес – од еманципације до изградње професионалног идентитета жена у српском архитектонском простору.

Истраживање се заснива на два основна извора: ранијим радовима и документацији истраживача као што су Дивна Ђурић-Замоло, историчарка архитектуре, и Надежда Богојевић, дипл. архитекта, као и фондовима Музеја науке и технике, који обухватају личне архиве, пројекте, техничке цртеже, фотографије и документа из професионалне праксе. Спајањем ових извора ауторка формира целину која истовремено функционише као каталог архитектонских фондова и као преглед биографија жена архитеката заступљених у музејским збиркама. Посебна вредност публикације лежи у чињеници да је значајан део ове грађе до сада био слабо познат или необјављен, као и у научној методологији ауторке која је користила студиозан научни апарат и систематизовала свеобухватну литературу о женама архитекатама.

Структура књиге прати развојни пут женског присуства у архитектури – од образовног и друштвеног контекста у којем се жене појављују као студенткиње, до њихове професионалне афирмације. Посебно се истиче пионирска улога првих генерација које су избориле право на техничко образовање. Биографски прикази утемељени на музејској

документацији обухватају податке о образовању, професионалном ангажману и пројектима, репродукције студентских радова и техничких цртежа, уз драгоцену, разнолику документациону и писану грађу коју су прикупљале Дивана Ђурић Замоло и Надежда Богојевић, и чине средишњи сегмент књиге који има карактер лексикона, уз настојање да се материјал наративно хронолошки повеже у ширу историјску слику. Визуелни материјал има изузетно важну улогу, јер омогућава увид у архитектонску праксу, образовне моделе и професионалне мреже у оквиру којих су архитекте деловале.

Дизајн књиге је сведен, функционалан и типографски дисциплинован, са јасним ослонцем на музеолошко-научну публикацију. Прочишћен колорит и стабилан распоред страница доприносе прегледности и континуитету читања и општем утиску заокруженог и промишљеног рада на овој важној теми.

Књига се уклапа у савремене историографске приступе који, осим анализе, обухватају и професионалну историју, праксу и маргинализоване актере. У том контексту проширује сагледавање историје архитектуре у оквиру њених друштвених и институционалних димензија. Увођење родне историје архитектуре у корпус српске архитектуре, и то кроз праћење начина уласка жена у професију, такође је значајно. У домаћем контексту ова тема до сада није била свеобухватније систематски обрађивана, што публикацији даје пионирски карактер.

Једна од вредности књиге јесте и указивање на потенцијале музејских збирки као извора за историју архитектуре. Архитектонска документација – пројекти, скице, студентски радови, личне белешке, фотографије – омогућава проширење историографског оквира изван анализе реализованих објеката и показује да се историја архитектуре може заснивати и на ширем спектру документарних трагова.

Мада публикација представља значајан документациони допринос, биографски прикази остају углавном на нивоу основних података. Поједине целине могле би бити продубљене детаљнијом анализом пројеката и њихових архитектонских вредности, као и ширим компаративним оквиром који би укључио југословенски или европски контекст.

Но и поред тога књига *Од освајања слободе до личног печата – жене архитекти у збиркама Музеја науке и технике* представља важан корак у документовању и видљивости жена у архитектури Србије. Њен значај лежи у систематизацији архивске грађе и указивању на улогу жена у развоју професије, истовремено отварајући нови потенцијал за продубљена истраживања тако подстичући даља проучавања ове теме као и музејских фондова.

Дијана Милашиновић Марић, историчар уметности